

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2019 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Monika Roslan-Karasińska
Protokolant:	sekr. sądowy Aneta Rapacka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 stycznia 2019 r. w Warszawie

sprawy T. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

z udziałem A. W., R. W. (1) następców prawnych zmarłego R. W. (2), zainteresowanego pracodawcy – płatnika składek, prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...)

na skutek odwołania T. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 1 czerwca 2017 r., nr (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

T. K. w dniu 24 lipca 2017 r. złożył odwołanie za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie od decyzji w/w organu rentowego z dnia 1 czerwca 2017 r., nr: (...). Odwołujący wniósł o zmianę decyzji poprzez uznanie, że podlegał w okresie od dnia 1 lutego 2006 r. do dnia 31 stycznia 2009 r. ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawartej z R. W. (2) (...) oraz o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Jego zdaniem organ rentowy błędnie przyjmuje, że zawarta umowa była pozorna w rozumieniu prawa cywilnego a składki odprowadzane były w zbyt niskiej wysokości. Ubezpieczony podniósł, że organ rentowy w sposób nieuprawniony stwierdził, jakoby umowa o pracę nakładczą była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, ponieważ nie przeprowadził on postępowania mającego na celu ustalenie, czy taka umowa istniała oraz, czy była pozorna (k. 2-3 a. s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. w odpowiedzi na odwołanie z dnia 25 sierpnia 2017 r. wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy wskazał, że umowa o pracę nakładczą stanowi podstawę do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli strony uzgodniły w niej i faktycznie realizowały rozmiar wykonanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, co nie

zostało udowodnione w niniejszej sprawie. W jego ocenie wysokość przychodu z tytułu pracy nakładczej i jednocześnie deklarowana wysokość podstawy wymiaru składek z tytułu pracy nakładczej w spornym okresie czasu wyniosła od 00,00 złotych do 70,00 złotych, podczas gdy minimalna podstawa wymiaru składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w spornym okresie czasu kształtowała się od 1408,34 złotych do 1951,08 złotych. Organ rentowy uznał, że w związku z tym zobowiązanie z tytułu pracy nakładczej jest dotknięte sankcją nieważności i zmierzało do obejścia prawa zgodnie z art. 58 k.c. i jednocześnie prowadzi do jego pozorności w myśl art. 83 k.c. Jego zdaniem przychód z tytułu umowy o pracę nakładczą nie mógł stanowić realnego źródła utrzymania dla wykonawcy a sama umowa nie była konieczna, skoro ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą a dochód był niewielki (k. 6-7 a. s.).

Sąd postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2018 r. na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. zawiadomił następców prawnych zmarłego w dniu 26 sierpnia 2016 r. zainteresowanego R. R. W. i A. W. o postępowaniu z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu oraz, że w terminie 14 dni od doręczenia niniejszego zawiadomienia mogą przystąpić do sprawy (k. 83 a. s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

R. W. (2) prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...) zawierał z odwołującym umowy o pracę nakładczą, która miała być zlecana:

- w marcu 2006 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 45 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę.

- w maju 2006 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 45 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę. Odwołujący w tym celu zawarł umowę o pracę nakładczą w maju 2006 r. w celu wykonania/kompletowania zestawów reklamowych z wynagrodzeniem obliczonym według stawki jednostkowej określonej każdorazowo w zleceniu wykonania zestawów reklamowych. Wypłacono odwołującemu kwotę 26,97 złotych;

- w czerwcu 2006 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 45 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę;

- w marcu 2008 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 57 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę;

- w lipcu 2008 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 57 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę;

- w sierpniu 2008 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 57 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę;

- w listopadzie 2008 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 57 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę;

- w grudniu 2008 r. w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegającego na zaadresowaniu 57 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę (k. 122 a. s.).

Podstawa wymiaru na ubezpieczenia społeczne zadeklarowane za odwołującego zgodnie z dokumentem ZUS RMUA:

- z dnia 2 lutego 2006 r. wyniosła 0,00 złotych;

- z dnia 3 kwietnia 2006 r. wyniosła 40,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 33,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne;

- z dnia 1 maja 2006 r. wyniosła 40,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 33,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne;
- z dnia 1 stycznia 2008 r. wyniosła 40,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 35,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne;
- z dnia 1 maja 2008 r. wyniosła 50,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 44,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne;
- z dnia 1 czerwca 2008 r. wyniosła 40,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 35,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne;
- z dnia 1 września 2008 r. wyniosła 40,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 35,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne;
- z dnia 1 października 2008 r. wyniosła 40,00 złotych na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz 35,00 złote na ubezpieczenie zdrowotne (k. 122 a. s.).

Odwołujący zawierał z R. W. (2) umowy o pracę nakładczą, za którą otrzymywał wynagrodzenie poniżej minimalnego wynagrodzenia. Wówczas ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą, gdyż wykonywał zawód taksówkarza (zeznania odwołującego, k. 61 a. s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. wydał zaskarżoną decyzję z dnia 1 czerwca 2017 r., nr: (...) na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 6 ust. 1 pkt 2, art. 12 ust. 2, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 1 i art. 68 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą. Organ rentowy stwierdził, że w okresie od dnia 1 lutego 2006 r. do dnia 31 stycznia 2009 r. T. K. nie podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawartej z płatnikiem składek R. W. (2) (...). W jego ocenie zamysł stron zawierających umowę o pracę nakładczą wykonywaną w znikomej części, poniżej obowiązującego minimum, aby w zamian za składkę wynoszącą łącznie kilkanaście złotych miesięcznie uzyskać pełne ubezpieczenie emerytalne i rentowe dla wykonawcy, prowadzi do uznania jej za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego. Zdaniem Oddziału taka czynność narusza zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, zasadę solidaryzmu ubezpieczeń społecznych, zasadę ochrony interesów i nie pokrzywdzenia innych ubezpieczonych, zasadę nieuprawnionego nieuszczipiania środków funduszu ubezpieczeń społecznych oraz wszelkie elementarne zasady uczciwego obrotu prawnego zmierzające do objęcia nieuprawnionym tytułem ubezpieczenia społecznego wykonawcy umowy o pracę nakładczą (k. 3-4 akt ZUS).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sądowych, w tym aktach rentowych oraz częściowo na podstawie zeznań odwołującego. W ocenie Sądu dokumenty zgromadzone w toku postępowania były zbieżne w zakresie tego, że odwołujący miał zawartą umowę o pracę nakładczą z R. W. (2) oraz, że z tego tytułu były odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne. Na tą okoliczność zeznania ubezpieczonego korelowały z zebranymi dokumentami. Jednak jego twierdzenia w zakresie faktycznego wykonywania tej pracy nie zostały poparte żadnymi rzeczowymi ani osobowymi.

W ocenie Sądu zgromadzony materiał dowodowy pozwolił na wydanie rozstrzygnięcia w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie T. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 1 czerwca 2017 r., nr: (...) jest niezasadne i podlega oddaleniu.

Sąd ustalił, że niniejsza sprawa wymagała rozważenia, czy organ rentowy w sposób prawidłowy wyłączył odwołującego z podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym za okres od dnia 1 lutego 2006 r. do dnia 31 stycznia 2009 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą zawartą z płatnikiem składek R. W. (2).

Artykuł 8 ust. 3 ustawy o z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 963 j. t.) zwanej dalej „ustawą systemową” stanowi, że za osobę wykonującą pracę nakładczą uważa się osobę zatrudnioną na podstawie umowy o pracę nakładczą. Z kolei z art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej wynika, że za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się m. in. osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych.

W niniejszej sprawie ustalono, że odwołujący, zawierając z R. W. (2) umowy o pracę nakładczą, jednocześnie prowadził działalność gospodarczą. W myśl art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Może ona jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem ust. 2c i 7. Przy czym zaznaczenia wymaga, że dokonanie wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy każda z form działalności, uznawanych przez ustawodawcę za samodzielny tytuł do podlegania ubezpieczeniom, jest rzeczywiście realizowana w sposób powodujący powstanie tytułu ubezpieczenia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 marca 2015 r., sygn. akt III AUa 504/14).

Należy mieć przy tym na uwadze, że stosownie do treści § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r., Nr 3, poz. 19) zwanego dalej „rozporządzeniem” w umowie o pracę nakładczą strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Przepis ten stanowi warunek konieczny umowy o pracę nakładczą odróżniający ją w sposób zdecydowany od pozostałych umów cywilnoprawnych - jego celem jest określenie minimalnej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego wynagrodzenia. Jeśli zatem strony umowy o pracę nakładczą zawierają ją z zamiarem niedotrzymania tego warunku, a przy tym wykonawca ma inny tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym, to tego rodzaju umowa nie może być uznana za mającą prawną doniosłość w dziedzinie ubezpieczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2013 r., sygn. akt I UK 421/12).

Płaca minimalna w Polsce w spornym okresie czasu kształtowała się w sposób następujący:

- od dnia 1 stycznia 2006 r. obowiązywała w kwocie 899,10 złotych na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2005 r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2006 r. (Dz. U. Nr 177, poz. 1469);
- od dnia 1 stycznia 2007 r. obowiązywała w kwocie 936,00 złotych na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 września 2006 r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2007 r. (Dz. U. Nr 171, poz. 1227);
- od dnia 1 stycznia 2008 r. obowiązywała w kwocie 1.126,00 złotych na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 września 2007 r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2008 r. (Dz. U. Nr 171, poz. 1209);
- od dnia 1 stycznia 2009 r. obowiązywała w kwocie 1.276,00 złotych na podstawie obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2009 r. (M. P. Nr 55, poz. 499).

Analizując obowiązujące w spornym okresie czasu przepisy, Sąd ustalił, że płaca minimalna pracowników zmieniała się 4-krotnie. Kwestia sporna w niniejszej sprawie dotyczyła rozważenia, czy odwołujący wykazał, aby uzyskiwał co najmniej 50% minimalnego wynagrodzenia za pracę nakładczą. Sąd doszedł do wniosku, że ubezpieczony musiałby zarabiać co najmniej: 449,55 złotych w 2006 r., 468,00 złotych w 2007 r., 563,00 złotych w 2008 r. oraz 638,00 złotych

w 2009 r. Natomiast z zebranych dokumentów jasno wynika, że deklarowana wysokość podstawy wymiaru składek z tytułu pracy nakładczej za odwołującego w spornym okresie czasu kształtowała się od 0,00 złotych do 94,00 złotych.

W orzecznictwie podkreśla się, że umowa o pracę nakładczą jest umową rezultatu. Dla oceny jej ważności ma znaczenie zatem nie tylko analiza jej postanowień ale i sposób jej realizacji. Może on przemawiać za uznaniem tej umowy za nieważną z uwagi na pozorność złożonych przez strony oświadczeń woli (art. 83 § 1 k.c.) albo ze względu na zamiar stron obejścia ustawy (art. 58 § 1 k.c.) (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2013 r., sygn. akt I UK 421/12,).

Artykuł 58 § 1 i 2 k.c. stanowi, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Sąd Najwyższy wskazuje również, że na gruncie zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, wyrażonej w art. 2a ust. 2 ustawy systemowej, wykluczone jest wskazywanie do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne kwot oczywiście niższych niż ustawowo ustalone, a następnie choćby potencjalne oczekiwanie, że w przypadku wystąpienia ryzyka ubezpieczeniowego ubezpieczony uzyska co najmniej minimalne świadczenia z ubezpieczenia społecznego, które pozostawałyby w oczywistym „oderwaniu” od zaniżonych składek z tytułu pracy nakładczej, gdy strony umowy o pracę nakładczą nie były zainteresowane zrealizowaniem minimalnej normy wynikającej z tej umowy, a jedynym i rzeczywistym celem, który przyświecał przy zawieraniu umów o pracę nakładczą było obejście art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 18 ust. 8 ustawy systemowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2013 r., sygn. akt I UK 44/13).

Zawarcie umowy o pracę nakładczą i wykonywanie jej w znikomym zakresie tylko w celu wyłączenia obowiązku opłacania wyższych składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej wymaga oceny tej umowy przez pryzmat art. 58 § 1 k.c. Z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy wynika, że z tytułu umowy

o pracę nakładczą wypłacono odwołującemu za maj 2006 r. kwotę jedynie w wysokości 26,97 złotych. Ubezpieczony zawierał wstępnie umowę w celu częściowego skompletowania zestawu reklamowego polegające na zaadresowaniu 45 kopert wszystkimi wymaganymi danymi adresata z wynagrodzeniem 10,00 złotych brutto za jedną sztukę. Dlatego też przyjmując wykonanie w całości umowy za maj 2006 r., jego wynagrodzenie powinno osiągnąć kwotę w wysokości 450,00 złotych. Jednak znajdująca się wypłata w przedstawionej dokumentacji wskazuje, że odwołujący nie mógłby świadczyć pracy nakładczej w takim zakresie, w jakim została ona zawarta. Potwierdzają to również niskie kwoty zadeklarowanych składek na ubezpieczenia społeczne za pozostałe okresy. Z tych względów Sąd uznał zawierane umowy za nieważne. Tym samym już od samego początku nie mogły one wywołać zamierzonych przez nakładcę i wykonawcę skutków prawnych, w tym przede wszystkim w sferze podlegania ubezpieczeniom społecznym. W całym okresie trwania umów o pracę nakładczą odwołujący nie wykazał, aby uzyskał z nich przychód w kwocie odpowiadającej co najmniej 50% minimalnej płacy pracowniczej. Faktyczna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania umów o pracę nakładczą również nigdy nie osiągała tej kwoty i wynosiła najwyżej 94,00 złotych miesięcznie.

Zaakcentowania przy tym wymaga, że w tym samym czasie odwołujący prowadził własną działalność gospodarczą wykonywał zawód taksówkarza (okoliczność bezsporna – potwierdzona zeznania strony – odwołującego się). Okoliczność ta wskazuje, że zawarcie umów nie miało na celu realizacji zobowiązań z nich wynikających, ale wyłącznie uzyskanie możliwości wyboru ubezpieczenia społecznego i opłacania z tego tytułu niższej składki. Mając na uwadze, że odwołujący podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, to zawarcie umowy o pracę nakładczą i jej wykonywanie w takim rozmiarze miało na celu jedynie wyłączenie obowiązku opłacania wyższych składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej. W związku z tym Sąd zważył,

że umowy o pracę nakładczą były nieważne.

Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

(...)

(...)

(...)

(...)

SSO Monika Roslan-Karasińska